

fesszonnal – a garancia, hanem az a tény is, hogy a lap 50 éve folyamatosan olvasható. 2014-től új kiadót, az Erich Schmidt Verlag gondozásában, új külalakkal várhatjuk a lap megjelenését. Kívánunk további sikeres 50 évet!

Petneki Katalin

Fremdsprache Deutsch Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts

Erich Schmidt Verlag

ISSN: 0937-3160

A *Fremdsprache Deutsch* a Goethe Intézet és a Hueber Kiadó közös gondozásában az Erich Schmidt Kiadónál jelenik meg. A folyóirat 1989 óta meghatározó fontosságú a német mint idegen nyelv önálló tudományterületének fejlődésében, alakulásában. A folyóirat mögött teljes szerkesztői csapat áll Christian Fandrych, Britta Hufeisen, Imke Mohr, Ingo Thonhauser, Rainer Wicke, Annette Albrecht és Werner Schmitz személyében. A folyóirat évente két alkalommal, áprilisban és októberben jelenik meg. Cikkei mindig egy adott témakörhöz kapcsolódnak, ennek köszönhetően a gyakorló nyelvtanárok képet kaphatnak a német mint idegen nyelv szak aktuális kutatási eredményeiről, fejlődési irányáról (például német mint második idegen nyelv [20. szám, 1999], új médiumok a németoktatásban [21. szám, 1999], nyelvi sokszínűség az osztályteremben [31. szám, 2004], szövegkompetencia [39. szám, 2008], kooperatív tanulás [41. szám, 2009] stb.).

A folyóirat elsődleges célcsoportját a német nyelvet a köz- és felnőttoktatásban idegen nyelvként oktató tanárok és a némettanár-(tovább)képzésben dolgozók alkotják, azonban a germanisztikát vagy a német mint idegen nyelvet tanuló egyetemisták számára is segítséget nyújthat tanulmányaikban, tudásuk elmélyítésében. A lap gyakorlati példáival elsődlegesen a németnyelv-tanárokat veszi ugyan célba, ám elméleti jellegű cikkei és az

alkalmazott módszerek, a nyelvoktatás során hasznosítható ötletek tekintetében minden idegennyelv-tanár számára fontos információkkal szolgál.

A *Fremdsprache Deutsch* füzetei mindig ugyanazt a logikus felépítést követik: először egy bevezető cikket olvashatunk, melyben a füzet témájának elméleti hátterét, az idegen nyelv-didaktika aktuális irányvonalát vázolja fel az adott szám szerkesztője. A további cikkekben a többi szerző ezt az elméleti hátteret megragadva viszi tovább a témát a pedagógiai hasznosíthatóság szempontjából. Ezen cikkek konkrét ötleteket, javaslatokat, módszereket kínálnak, melyek alkalmazhatók a mindennapi nyelvoktatásban. A cikkek után füzetéről füzetre váltakozó rovatok sorakoznak. A kiadvány állandó eleme az *Impressum/Editorial*, melyben szerkesztőségi információkat olvashatunk, valamint a *Fachlexikon*, mely az adott füzet cikkeiben található szakszókincs közérthető magyarázatát tartalmazza. A rovatok között találunk könyvismerttetést, a témához kapcsolódó további irodalmi ajánlást, linkgyűjteményt stb. A *Sprachecke* ('nyelvi sarok') elnevezésű rovat tartalma általában független az adott füzet témájától. Ebben a szókincs és a nyelvtan témakörébe vágó érdekességeket, nyelvórán bevethető feladatokat mutatnak be a szerzők röviden, átlagosan egy oldalban. Minden lap az adott füzet szerzőinek rövid bemutatásával zárul, a szerzők nevén, elérhetőségén, munkahelyén kívül a főbb kutatási területüket, legfontosabb publikációik címét is megismerhetjük.

A *Fremdsprache Deutsch* a nyelvoktatás elméleti kérdéseit a gyakorlati hasznosíthatóság szempontjából taglaló folyóirat. Ezt mutatja az is, hogy az egyes cikkek illusztrációja a többi hasonló jellegű folyóirathoz képest gazdag: a szokásos táblázatokon, ábrákon felül képeket, feladatlaprészleteket is tartalmaz. Érdekeség, hogy a folyóirat teljes egészében, de az egyes cikkek külön-külön is letölthetők a www.FremdspracheDeutschdigital.de oldalról, ahol plusz kiegészítő anyagokat is találhatunk bizonyos cikkekhez.

Hogy képet kaphassunk a folyóirat felépítéséről és jellegéről, az alábbiakban a *Fremdsprache Deutsch* 2013. évi 48. számából mutatok be három cikket, melyeknek témája a gyermekkori németoktatás (*Deutsch für Kinder*). A cikkek címét én fordítottam magyarra.

Gabriele Kniffka: Német – gyermekeknek. A német mint idegen és második nyelv korai elsajátítása. In: *Fremdsprache Deutsch* 2013/48, 3–12.

Európában a határok megnyitásával, a társadalmi mobilitás következményeképp az idegen nyelvek szerepe felértékelődött: az anyanyelv mellett legalább két idegen nyelv ismerete tekinthető ideálisnak a megváltozott társadalmi igények és elvárások függvényében. Ennek köszönhetően a korai (óvodai, általános iskolai) idegennyelv-oktatás újra a tudományos kutatás középpontjába került.

Azzal kapcsolatban, hogy a korán kezdett nyelvtanulás pozitívan vagy negatívan befolyásolja-e a gyermekek nyelvfejlődését, különböző véleményeket hallhatunk. Többek között ezzel a kérdéssel foglalkozik Gabriele Kniffka elméleti háttérű, bevezető cikkében. Rövid bevezetés után először az idegen nyelv és a második nyelv fogalmait különíti el egymástól, majd rámutat arra, miben különbözik a korai idegennyelv-elsajátítás az anyanyelv-elsajátítástól és a hagyományos idegennyelv-elsajátítástól. Ezt követően kitér a már említett kérdéskörre, nevezetesen, hogy hasznos-e a korai idegennyelv-tanítás. Megállapítja, hogy eddig csupán a kiejtés tekintetében mutatták ki a korai idegennyelv-oktatás előnyeit. A nyelvhasználati kompetencia többi területével, mint például az elérhető nyelvi kompetenciával kapcsolatosan leírja, hogy máig nem sikerült empirikus alapon bebizonyítani a nyelvtanulás kezdetekor betöltött életkor döntő szerepét.

Ezt követően a nyelvtanulás kreatív-konstruktív voltát hangsúlyozza a szerző: kitér az úgynevezett inpu-telemzés stratégiájára, melyben a *Lernersprache* ('tanulói nyelv') fogalmát állítja középpontba. Ennek a „tanulói nyelvnek” a sajátos szabályrendszere felelős

az olyan helytelen alakok kezdeti képzéséért, mint például a *der Vogel komme* (4) (*der Vogel kam* helyett), mely szintén a nyelvvelsajátítás kreatív-konstruktív jellegét támasztja alá. Másik fontos nyelvvelsajátítási stratégia-ként az úgynevezett *chunk learninget* mutatja be a szerző: a nyelvtanuló az egyes szókapcsolatokat egységként, kvázi önálló szóként észleli és tárolja a mentális lexikonban (például *Eines Tages* ['egy napon'], *Wie geht es dir?* ['Hogy vagy?']) (5), ami többek között a beszéd folyamatosságát teszi lehetővé.

A következő részben Kniffka azzal a kérdéssel foglalkozik, hogyan alkotják meg maguknak a nyelvtanulók a nyelvtani szabályokat. Ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a nyelvtan elsajátítása fázisszerűen történik, melynek során a tanuló hipotézisalkotása ki-tüntetett szerephez jut. Az ebből adódó hibákra ezért mint elkerülhetetlen, természetes jelenségre kell tekintenünk.

A következő fejezet az anyanyelvnek az idegen/második nyelvre gyakorolt hatását (pozitív és negatív transzfer) taglalja, illetve azt, hogy ez a hatás milyen szerepet játszik az elsajátítás folyamatában. Ez a bizonyos transzfer azonban nem csak a nyelvtan kapcsán figyelhető meg: az anyanyelven rögzült nyelvi cselekvésminták is kihatnak az idegen nyelv használatára. Az életkor és a transzfer-jelenségek függvényében megállapítható, hogy minél fiatalabb a nyelvtanuló, annál kevesebb transzferjelenség figyelhető meg nála.

A fiataalkori idegennyelv-elsajátítás azonban nemcsak a transzfer tekintetében más, hanem például a metanyelvi képességek tekintetében is különbözik: ezeket a képességeket a fiataalkori nyelvtanulás esetében nem lehet feltételezni, ezért fokozatosan és tudatosan kell felépíteni őket.

A cikk további fejezeteiben a szerző a fiataalkori nyelvtanulásról megállapítja, hogy az elsajátításban a beszélt nyelv még fontosabb szerephez jut, ami egyben nagy feladat elé állítja a fiatal nyelvtanulókat, például a szegmentálás szempontjából. Emellett a fiataalkori idegen- és másodiknyelv-elsajátítás optimális

tartalmáról is képet kaphat az olvasó. Kniffka rámutat: a fiatal nyelvtanulók oktatásában a korábbinál is fontosabb szempont, hogy a tanár igazodjon a tanulók igényeihez. A korai idegennyelv-oktatásban emellett kitüntetett szerepet kap a tanulói célok helyes meghatározása, az oktatói minta, az eredetiség, a nyelvi cselekvésekhez és valós kommunikációs szándékokhoz való igazodás, valamint a feladatközpontúság. A következő fejezetben az aktuális szám cikkeinek ismertetőit olvashatjuk.

Siegrid Xanthos: A tanulás biológiájának nyomában – Idegennyelv-oktatás neurodidaktikai alapokon. In: *Fremdsprache Deutsch* 2013/48, 19–24.

Siegrid Xanthos cikke az agykutatás és a pedagógia peremterületén alakuló új kutatási ággal, a neurodidaktikával és annak gyakorlati hasznosíthatóságával foglalkozik. A szerző konkrét javaslatokat tesz a fiatalkori német-oktatás optimalizálására, melyeket 8–10 éves gyermekeken próbált ki.

Rövid bevezető után a cikk a gyakorlást és az új információk többszörös összekapcsolását tárgyalja, melynek célja az agy neuronális plaszticitásának kiaknázása. A következő fejezet rámutat arra, hogy fontos az érzelmek társítása az új információkhoz. Ezt a szerző a Leibnitz Intézet által végzett kutatással támasztja alá, melynek eredményei rávilágítanak arra, hogy a felfedező tanulás során kiváltott pozitív érzelmek hatására termelő dopamin pozitívan befolyásolja a tanulási folyamatot. Ezenfelül – ahogy a következő fejezetben olvashatjuk – az újdonságfaktor is fontos a tanulási folyamat szempontjából: hippocampusunk csak a számunkra fontos és új információkat engedi át memóriánkba, amely mindig érdekesség szerint szortírozza az információkat azáltal, hogy az elvárt információk szempontjából hipotéziseket állít fel. A hipotézisalkotás fejlesztésére egy konkrét feladatot is bemutat a szerző. A következő fejezetben kitér arra, hogy az általános információk a részletekhez képest jobban megmaradnak emlékezetünkben, aminek kompenzá-

lására Xanthos a felfedeztető tanulást ajánlja megoldásként. Az utolsó fejezetben arról olvashatunk, miért is fontos mindkét agyféltekét aktiválnunk a tanuláshoz, melyhez a szerző három rövid gyakorlatot is ismertet.

Hana Klages: In, auf, neben, vor – Hogyan tanulják meg a gyerekek a helyviszonyt kifejező előljárószókat német mint idegen nyelven. In: *Fremdsprache Deutsch* 2013/48, 29–34.

Az előljárószók jelentésének és helyes használatának elsajátítása az idegennyelv-oktatás meglehetősen problematikus területe, számos tanulmány szentel figyelmet a témának. Klages cikke elsősorban arra világít rá, hogy az idegennyelv-órán a helyviszonyt kifejező előljárószókat következetesen rendszerezni kell. A témát a nyelvelsajátítás szempontjából közelebbi meg, és rámutat arra, hogyan lehet hatékonyan támogatni a gyermekek nyelvelsajátítását. A szerző a bevezetőben leírja, miben más a helyviszonyt kifejező prepozíciók használata az anya-, illetve az idegen nyelven. A következő fejezet a témát nyelvészeti szempontból vizsgálja, kiemelve a deixis fogalmát. Az előljárószók használata kapcsán pár kontrasztív (német–orosz) példát is olvashatunk. Erre épül a következő fejezet, melyben a helyviszonyt kifejező prepozíciók elsajátításáról olvashatunk, kifejezetten a német mint idegen nyelv tanulása kapcsán. A szerző a leírtakat a *Deutsch für den Schulstart* című projekt eredményeire alapozza, melyben öt éves nyelvtanulók vettek részt. A következő fejezet az előljárószók rendszerbe foglalásának fontosságát taglalja, mellyel kapcsolatban a természetes elsajátítás sorrendjének figyelembevételét, a jelentés átláthatóvá tételét, az előljárószók kommunikatív szempontból ésszerű használatát érdemes kiemelni. Klages hangsúlyozza továbbá az implicit tanulás fontosságát, hiszen kisgyermekkorban a gyermek az idegen nyelvet explicit szabálymagyarázat és explicit javítás nélkül, implicit módon, tudat alatt sajátítja el.

Iványi Rudolf